

Дмитрієва Ірина Олександрівна,
студентка 2-го курсу Навчально-наукового
юридичного інституту Національного
авіаційного університету
Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права і процесу Навчально-
наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету,
кандидат юридичних наук, доцент
Кубальський Владислав Нарцизович

ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Правове регулювання державної таємниці є надзвичайно важливим для кожної держави, і щонайточніше це питання унормовано в національному законодавстві, тим краще та якісніше здійснюватиметься охорона безпеки держави в інформаційній сфері. Для України це твердження не буде виключенням, особливо зараз, коли наша держава представляє великий інтерес для іноземних розвідок з метою одержання інформації щодо дислокації військ, стратегічних планів, розробок у сфері озброєння, матеріально-технічного забезпечення тощо. Законодавець визначає, що державна таємниця (також – секретна інформація) – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою [1].

Науковці стверджують, що злочини, передбачені статтями 328, 329, 330, 422 Кримінального кодексу України мають міститися не в Розділі XIV та XIX Особливої частини, а у Розділі I «Злочини проти основ національної безпеки України». Погоджуємося з думкою Олійника В.І., що таким чином, законодавець применшив значення, що має для національної безпеки збереження державної таємниці [2, с. 134].

На користь наведеної позиції може слугувати той аспект, що, помістивши ст. 422 КК України до Розділу XIX Особливої частини КК України, законодавець відступив від наукової систематизації кримінально-правових норм, поклавши у його основу не об'єкт злочину, а особливості його суб'єкта, визнавши при цьому родовим об'єктом зазначеного діяння суспільні відносини щодо забезпечення порядку несення військової служби. Разом з тим, виходячи із положень ст. 8 Закону України «Про державну таємницю», зазначену таємницю,

окрім військової, становлять також відомості у сферах економіки, науки, техніки, зовнішніх відносин держави, охорони правопорядку тощо, розголошення яких також може завдати шкоди державі в різних сферах життєдіяльності [3, с. 140].

Також зазначимо, що ті ж самі злочини, а саме розголошення або втрата відомостей, що становлять державну таємницю іншої держави, проте не становлять такої для України, не підпадають під кваліфікацію діянь, передбачених статтями 328, 329, 330, 422 КК України. Ситуація, що склалася, створює передумови для використання території України як плацдарму для організації та здійснення розвідувальної діяльності щодо інших держав, та не виключає залучення українських громадян як засобів цієї діяльності [4, с. 43]. Отже, ці прогалини у законодавстві можуть бути причиною дестабілізації безпеки громадян України та держави в цілому. Окрім цього, на критичну оцінку заслуговують положення КК України, відповідно до яких військовослужбовець правоохоронного органу, втративши внаслідок порушення правил секретного діловодства документ, який містить секретні відомості невійськового характеру з грифом обмеження доступу «цілком таємно» чи «особливої важливості», підлягатиме менш суворому покаранню в разі, коли ним же втрачені документи, які містять відомості військового характеру з грифом обмеження доступу «таємно» [5, с. 107–110]. Це стосується норм ч. 1 ст. 329 і ч. 2 ст. 422 КК України.

Слушною також є думка Семенюка О.Г. про те, що діяння, передбачене ст. 422 має бути декриміналізоване, оскільки у випадку розголошення відомостей у сфері оборони, що становлять державну таємницю, або втрати матеріальних носіїв такої інформації, відповідальність настає за ст. ст. 328 або 329 КК України [6, с. 139]. Також, як справедливо зазначає Семенюк О.Г., Закон України «Про державну таємницю» має містити не перелік категорій інформації, віднесеної до державної таємниці (вичерпний перелік якої сформувавши неможливо), а критерії віднесення інформації до державної таємниці, процедуру прийняття відповідних рішень щодо віднесення інформації до державної таємниці, коло осіб (органів), уповноважених на прийняття таких рішень, форми контролю за законністю засекречування інформації [6, с. 351], що дало б можливість більш досконало здійснювати охорону інформації, яка становить державну таємницю, а також і встановлювати відповідальність у разі порушення законодавства про державну таємницю.

З огляду на все вищезазначене зробимо висновок, що існують певні проблеми в правовому регулюванні охорони державної таємниці в Кримінальному кодексі України, що потребують вирішення задля

удосконалення системи законодавства. По-перше, раціонально було б перемістити норми КК України, передбачені статтями 328, 329, 330 з Розділу XIV «Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» Особливої частини у Розділ I «Злочини проти основ національної безпеки України». По-друге, погоджуючись із позицією науковців, статтю 422 можна виключити з КК України, адже по суті вона дублює положення статей 328 та 329 КК України. По-третє, варто встановити відповідальність за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю іноземної держави з метою забезпечення повної безпеки України та її громадян. І по-четверте, встановити санкції за порушення норм КК України у сфері державної таємниці однаково суворими і для військовослужбовців, і для цивільних осіб з урахуванням характеру секретних відомостей та режимом доступу до них.

Список використаних джерел

1. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16. Ст. 93.
2. Олійник В. Понятійні проблеми інституту державної таємниці. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015. № 4. С. 129–135. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/8-2015/olijnyk.pdf>.
3. Чорний Р. Актуальні проблеми кримінально-правової охорони безпеки держави в інформаційній сфері. Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 660: Правознавство. 2013. С. 139-143. URL: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuk.html>.
4. Шлапаченко В. Шляхи удосконалення нормативно-правового визначення державної таємниці. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2013. №3. С. 41-44. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/iblsd_2013_3_10.pdf.
5. Чорний Р. Л. Проблеми удосконалення закону України про кримінальну відповідальність за військові злочини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Ужгород, 2013. № 21. Ч. I., Т. 3. С. 107-110.
6. Семенюк О. Г. Проблеми охорони державної таємниці: кримінально-правові та кримінологічні аспекти : монографія. Київ, 2017. 439 с.